

نیگارکش و هونه رمه ندی فرهنسی

پول سیزان

له راستیدا هونه بریقی نیه له گواستنهوه یه کی بیگانی و شک
برینه بدلکو داهینانیکی سر به خوی زیندوه که ریگایه کی
پاست ده گریته بهر . بهم شیوه یه ده گمینه پیشکهی ریگای
بزوتهوهی ئایندوهی هونه بری نوی وه له «نه کعییه» تهود بگره
تاکو «ئەلبوت تارت». گومانی تیدایه ئام راستیانه بش لە
هونه رمه ندینکی وەك «پول سیزان» مان نزیک ده کاتمهوه وەمامان
نى ده کات کە له لاینه کافی ترى بکۆلینه وە له بەرئوه حەزمان کرد
کە کورتەبەك له ژیانی باس بکەین :-

سیزان له ۱۹ى ئادارى سالى ۱۸۴۹ از بۇ يەكمەن جار له
شارى ئیکس بروفنس^(۱) (Aixen – Provence) چاوى
بە دونيا هەلیناوه .

ئوهەی کارى له سیزان کرد . کە خولیابی هونه بری
بکەو یەسرئو شاره ببو كەتى دا له دايىك ببو ، وە تاکو
كۆتاپي ژيانشى به دەورى دووشارى سەرەكى دەسۋارى وە .
يەكمەن ئیكس و دەوروبەرى و ئەوي تريان باريس و
دەوروبەرى .

باوکى (لویس اوجست سیزان) مروفىكى دەولەمەندىبۇ
جىگە لەوهەي كە «بانڭ» يېكىشى هەبۈو تادەھات سامانەكەي
زىادى دەكىد و بەم جۆرە گېشىتە رېزى چىنە بۇرۇڭا كان
بە تابىھى دواى سەرەھلەدەنلىش شۇرۇشى فەرەنسا سیزان تواني بۇ
يەكمەن جار قۇناخى قىربۇنى يەكمەن لە قوتاچانەي «سان
جوز يېف» تەواوبکات . لە پاشان بۇ دوانوھندى گىشى و دوانى
بىر كۆليجى بۇزبۇن (Collge. Bourbon). بەلام لە وکاتەدا
بايەخىكى زۇرى بە زانىارى ئايىنى ئادەمیزادى ئەدا و بۇ يەكمەن
جار زېرەكى خوی له بېركارى و زمانى لاتىنى و يۇنانى دەرخىست
وە شىعرىشى بە لاتىنى و فەرەنسى نۇرسىيە .

ئامادە كەردى :

● هەزار عەزىز سورمى ●

نه خشاند بیوئی له هونه رمه ندی و زانایقی دهر کهوت وه له سیفه ته کافی تری مروی کی تابلی شمر مین و به نارام ، زور تیبوی هونهربو به شیوه بیهک که باسی ناکری . زور تابلی له پیشانگاکافی جیهانی فروشراوه . لمانه «مندالیک» به جلی سوره وه و که له سالی ۱۹۵۸ به نرخی ۶۱۶.۰۰۰ دولا ر وه «مالیک» - له بروفنس «که له سالی ۱۹۶۵ به نرخی ۸۰۰.۰۰۰ دولا ر فروشراون .

سیزانی هونه رمه ندو زاناو شاعیر له هم موبیان زیاتر له «کلود مونیه» و «او جست رینوار» وه نزیک بیو .

له سالی ۱۸۷۲ زاینی له گهله خیزانه کهی دا بو شاری پونتاوا (Pontoise) کوچیان کرد که هونه رمه ندی به رزو معزن «کامیل بیسارو» ای لی نیشته جی بیو . بیسارو له گهله سیزان به دهوری شاره که دا نه سورانه وه بُوه رگرتنی نه و دیمه نه رازاوانه بُوه وه له سر لاهه ره کانیان بینه خشین . نیگاری هم روکیان یه ک جوز بیو وه دیمه نه سرو شتیه کان بیو نه پیشه نگی ده رووفی سیزان . هر بُوهیش بیو که گرنگی کی زوری پیهنداد . بیسارو زوری ریز له سیزان دهناو تاکو کوتایی ثانی «بیسارو» به ماموستای نه و ده زمیرا . یه کیک له لایه نه هونه رمه کافی ئم هونه رمه ندی : گرنگی کی زوری به «پورتیت» نه دا چهند وینه کی که به پورتیت کیشاوه لموانه هی ژن و خوشکه کهی .

له سالی ۱۸۹۰ از دوابروها به زاناو زیره کی سیزان هیزا . ئم زاناو شاعیره هونه رمه نده تاکو دوا هنه ناسهی ژیانی زور به جوشمه کاری کردوه و همه میشه گهله و پهله کافی له سر شان بیو . له ریکه وقی ۲۲ ای ۱۰ ۱۹۰۶ کوچی دووایی کرد دوای ئه وهی که به ردی بناغه هی بیو هونه ری نوی ئه مروقمان دانا . دوای ئه ویش «بیکاسو» نه و دهوری ئه گیرا که سیزان له سه ری رؤیشتیو .

۱ - خوله کیک له (ددریایی سپی ناوه راست) «وه دووره . ۲ - ئم ئافره ته له شاری کی بچکولانه ده زیا له رؤیه لائی فدره نسا .

۳ - لوستاک : مینایه کی بچووکی راوه رانه له سه ره ددریای سپی ناوه راست . سه رچاوه : به ده ستکاریه کی زوره وه له گوفاری «الدوحة» ئی عه ره بیوه -

له دوادوای سالی ۱۸۵۸ دا تاق کردنوهی وزاری دایمه وه به لام تیبا شمرنه کهوت ، له پاشان له سه ره فرمانی باوکی چووه کوچیجی یاسا هرچه نده له دله ویش پیه خوش نه بیو ، به ریه رچی ئم فرمانه ئه دایمه وه ، به هر حال دوو ساله دا چهندین نامهی تو کوچیجه دا مایه وه و له ماوهی ئم دوو ساله دا چهندین نامهی تو هاوری بچکولانه کهی ئه میل زولا (Emile Zolla) نووسی که تیبا ناگوزه رانی ژیان و ناخوشی جنگای بیو باس ده کرد . سیزان له سه ره تای لاویندا چهنده ها شیعری به سوزی نووسیو همراه و کو جاریکیان «ئه میل زولا» ئی هاوری بچکولانه کهی له نامه به کدا بیو نووسیو (ئه تو شیعر ده نووسی به لام شیعری من روون و پاکتره له شیعری تو ، گه رچی شیعری تو زیاتر هست و سوزی و شاعیریتی تیدا به دی ده کری چونکه تو له قولا بی ده رونه وه ئه نووسی و من له ژیزی خومه وه) ، له دوایدا باوکی رازی بیو که خویندنی یاسا بھجی بھیلی و . رووبکانه باریس بیو خویندنی هونه ره جوانه کان ، دوای ماوهی کی کم له نووسینگه باوکی داممزرا . له سالی ۱۸۶۲ بیو جاریکی تر گه رایوه باریس و هشت سالی ره بق مایه وه و چاوی به زور شاری تره وه شاد بیو . باوکی به توندی له گهله ده جولا بیوه ئم توندو تیزی به سه ریدا بیوه هوی ئه وهی که نه ئه توانی له سنوری خوی تی په رکات تا خوی له خویدا مروقیکی تر دروست بکات ، به لام له گهله ئه میل ئه ویشدا سر برخونی هه بیو له بیوه بردنی ژیانی دا .

له ته مدنی سی سالی دا پهیوه ندیه کی به تینی له گهله ئافره تیک بہست که ناوی . هو قینس فیکو .^(۲) بیو ، باوکی ئافره ته که فرمانبه ریکی بچووک بیو له یه کیک له بانکه کان .

سیزان و هو فتن به یه کتری شاد بیوون هرچه نده له باوکی ئه ترساوه نه ئه ویرا ییدر کنی ئم ترسه ش ده گه ریته وه سه ره بهیزی باوکی و پشت بست به ستن به یارمه می ماددی باوکی وه ئم نه در کاندنه ش هه روا مایه وه تاکو چهند سالیکی تری له ته مدنی دا بعڑی گرد .

له ۲ ئی بیولی ۱۸۷۰ فره نسا بیاری جه نگی له گهله بروسیادا ، له به ره وه بیار درا که لاوه کان بیو بیک . بیزین ، له مکانه دا سیزان خوی و ژنه کهی رایان کرد ئی «لوستاک»^(۳) دوای کوتایی شهر جاریک - گه رانه وه با پیس و دوای گه رانه وه کوریکیان بیو ناویان نا پیل (Paul) سیزان له یه که مین شیعری داو ئه و ده سکرده هونه ریانه که له سه ره تادا